

Bibliotekar over hele verden

Tanzania, København, Bahrain, Hillerød, Dubai og Grønland. Jette Spøer ser tilbage på et liv som bibliotekar over hele verden og på en branche, der hele vejen har undergået kolossale forandringer som følge af teknologiens udvikling

□ **Jette Spøer**, tidl. informationsspecialist ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultetsbibliotek, KU

I mit bakspejl ser jeg mange tilfældigheder: Hvorfor lige bibliotekar? Og hvorfor blive hængende i samme profession? Det er svært at svare på, men som bibliotekar har jeg i hvert fald været vidt omkring, og det har været spændende at være en del af udviklingen.

Engang frygtede vi, at edb tog vores jobs. Med it blev det lige modsat. Nu står vi med AI, hvor det synes vigtigere end nogensinde at kunne navigere i de kolossale informationsstrømme, og hvor det bliver stadigt sværere at skelne mellem pålidelig og upålidelig information.

Nu hvor jeg har forladt 'branchen', vil jeg her fortælle lidt om både, hvordan jeg kom ind i den, og hvorfor jeg valgte at blive.

Det lå ikke i kortene

Min far var pottemager og skabte en mindre virksomhed med min mor som medhjælpende hustru. Vores hjem var forbundet med pottemagerværkstedet med sin rituelle dagsrytme fra tidlig morgen, når lærlinge og svenden mødte ind, og til min far sad ved drejeskiven om aftenen.

Når min mor var færdig med arbejdet, nød hun at læse de bøger, hun fik fra bogklubben Union fra Lademanns Forlag, der i slut 1960'erne nåede op på omkring 325.000 medlemmer. Sammen med Lademanns Leksikon kom de kulørte bøger til at danne bogtapet hjemme hos os.

Inden jeg selv kunne læse, læste min storesøster højt for mig. Jeg begyndte at opdage nye verdener i bøger. På min barndoms bibliotek i Allerød ser jeg for mig bibliotekaren bag skranken udfylde bogkort med navn og da-

tostempel, og vi børn liste rundt mellem lige rækker bogreoler, hvor samtaler kun hørtes som en hvisken.

Kaldet som bibliotekar

Som ung uddannelsessøgende i 1978 var jeg fascineret af udviklingen af biblioteksvæsenet, hvor biblioteker på baggrund af Biblioteksloven af 1964 var obligatoriske i alle kommuner, og som knyttede bibliotekernes funktion til demokratiske mål som lige adgang for alle til 'folkeoplysning, videnscentre og kulturtilbud'.

Med de nye pædagogiske strømninger fra det stive, autoritære fra min første skoletid til et ændret børnesyn, hvor leg, læring og dannelse i højere grad går hånd i hånd, fulgte samtidig en for mig spændende udvikling af børne- og ungebiblioteker.

Mine visioner som nyuddannet folkebibliotekar i 1982 var rollen som kulturformidler, eller som pioner, der kører rundt i bogbus til udkantsområder. I stedet blev mange af os unge ramt af arbejdsløshed dengang i 'fattigfirserne'.

U-landsfrivillig bibliotekar i Tanzania

Mit første job som bibliotekar var som u-landsfrivillig ved Dar Es Salaam Teachers Training College i Tanzania, hvor jeg, drevet af lige dele eventyrlyst og idealisme, arbejdede på seminariebiblioteket og underviste lærerstuderende som kommende skolebibliotekarer.

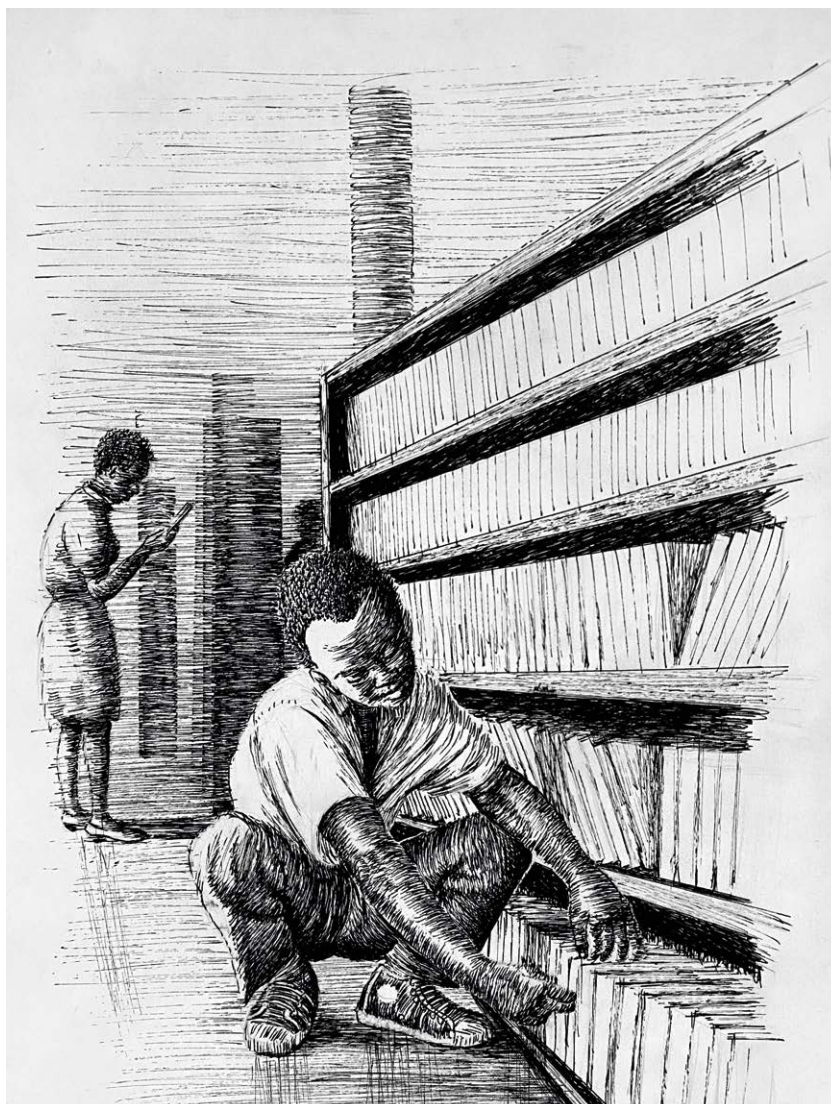
Reelt set blev mine intentioner ofte overskygget af den daglige kamp for fornødenheder for mine kolleger og studerende. Men i et fattigt land som Tanzania med knaphed på næsten alt, spiller bibliotekerne en særlig rolle for skoler og uddannelse, og biblioteksvæsenet i Tanzania er integreret i landets overordnede udviklingsstrategi.

Mit bidrag var i særlig grad min skrivemaskine, undervisningsmateriale og en evig jagt på bogdonationer.

Tiden før computere

Som hjemvendt fra Afrika var min ansøgning ikke længere usynlig i bunken af håbefulde ansøgere. Jeg fik job i redaktionsarkivet ved den nyetablerede avis Det Fri Aktuelt, hvor dagens pressefotos hver dag blev indsamlet manuelt og opbevaret som papirbilleder og negativer efter et forhåndenværende klassifikationssystem. Det var først fra slut-1990'erne, at aviser og mediehuse begyndte at scanne billeder og opbygge digitale billeddatabaser for at lette søgning og genbrug.

“ I et fattigt land som Tanzania med knaphed på næsten alt, spiller bibliotekerne en særlig rolle for skoler og uddannelse

↑ Illustration af den lokale kunstner Mosher til Jette Spøers kompendier for seminaristuderendekommende ved Dar es Salaam Teachers' College i 1984-86.

Men allerede i 1988 fik min mand og jeg igen mulighed for at rejse til udlandet – denne gang til Bahrain, den arabiske østat ud for Saudi Arabien, hvor jeg fik en stilling ved en lokal grundskole Bahrain Bayan School på deres skolebibliotek med bogsamlinger på arabisk og engelsk.

Med skolens mange ressourcer, ambitiøse læseplaner og et sammensat lærerkollegium af lokale og lærere fra primært USA og England var skolebiblioteket her en forløber for et pædagogisk læringscenter med bibliotek og undervisningsfaciliteter.

Uden adgang til centrale instanser som Bibliotekscentralen og Landscentralen for undervisningsmidler fik jeg brugt mit bibliotekariske håndværk fra Danmarks Biblioteksskole. Samtidig indså jeg ret hurtigt, at biblioteksverdenen på mange måder er universel med genkendelige opgaver og perspektiver, selv når man krydser grænser geografisk og kulturelt.

Jeg fik et arbejdsliv i fremmede omgivelser, men hvor forskelligheder gradvist fortoner sig, når hverdagen melder sig. Og fordi vi møder genkendeligheden i hinandens verdener.

Berørt af Golfkrigen

Men så kom Iraks invasion af Kuwait den 2. august 1990, og med den frygten for snarlig krig i regionen. På skolen havde vi næsten dagligt beredskabsøvelser, og da krigen med USA og de allieredes styrker i Operation Desert Storm viste sig uundgåelig, blev mange af os evakueret til udlandet.

For første gang i historien var der live mediedækning af en krig via CNN, så fra mit eksil i Danmark fulgte jeg intenst Golfkrigens udvikling på tv-skærmen – særligt fordi min mand var blevet i Bahrain og dermed tæt på kamphandlinger.

Efter krigens 42 dage vendte jeg med lettelse tilbage til Bahrain og en hverdag på skolebiblioteket, men massive røgskyer fra kuwaitiske oliebrønde, som irakiske styrker havde antændt ved deres tilbagetrækning, spredte sig som et skydække over hele regionen og fik os til at forlade landet.

Biblioteket som legeplads og frirum

Fra 1990'erne blev betegnelsen kulturformidler en stadig mere central del af vores selvforståelse som folkebibliotekarer – i vores ihærdige bestræbelser på at tilføre bibliotekerne aktiviteter og gøre dem til en slags borgerhuse.

I mit arbejde som børnebibliotekar ved Hillerød Bibliotek blev man pædagogisk medspiller i samarbejdet med børneinstitutioner og skoler med legestue for de mindste, introforløb for skoleklasser med diverse skattejagter i biblioteket og ved kulturarrangementer for familier. Børnebibliotekerne begyndte at tilbyde leg, digitale spil, og der blev indrettet områder med udklædningstøj og legerum.

Imidlertid forlod jeg jobbet ved Hillerød

“ Massive røgskyer fra kuwaitiske oliebrønde, som irakiske styrker havde antændt ved deres tilbagetrækning, spredte sig som et skydække over hele regionen og fik os til at forlade landet

↑ Jette Spør afholder søgekursus ved studiestart på universitetet i Nuuk Ilisimatusarfik. Privatfoto

Bibliotek, da vi som familie rejste til De Forenede Arabiske Emirater, UAE.

Det nye guld

Efter fire år i Dubai som hjemmegående med små børn betød it-udviklingen og internettets eksplosive udbredelse fra slut-1990'erne, at jeg ved hjemkomsten til nyt job som uddannelsesbibliotekar ved Hillerød Handelsskole i 1998 stod over for helt nye, næsten skræmmende udfordringer. Som uddannelsesbibliotekar skulle man indgå som *undervisningspartner*, så jeg måtte skynde mig at tage *PC-kørekort*, som det kaldtes, og på sigt bidrage til at gøre eleverne *informationskompetente*.

Med min indtræden i den digitale tidsalder så jeg ingen anden udvej end at tage en masteruddannelse i informationsformidling og læring, som de følgende år gav en bredere informationsvidenskabelig og pædagogisk tilgang til det at være formidler og underviser.

En verden i bevægelse

I 2007 fik jeg en stilling ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på KU, hvor jeg de første fem år var ansat ved institutbiblioteket for statskundskab og videre frem til 2021 som informationsspecialist ved fakultetsbiblioteket. Fra begyndelsen vidste jeg, at det ville blive turbulente år frem til første nedskalering i 2009, hvor institutbibliotekerne på samfundsvidenskab rykkede sammen og siden blev nedlagt (i 2011-12). Men det var lærerige år at bestride samtlige funktioner fra driftsmæssige og administrative opgaver til forskerservice og undervisning af studerende.

Varslet om lukninger blev af mange studerende opfattet som en trussel mod det tætte og fagnære studiemiljø. Institutbibliotekerne var for mange studerende et helle mellem forelæsninger med plads til fordybelse og som mødested.

Som medarbejder kunne man frygte, at ens netværk og samarbejde på tværs mellem studieadministration, undervisning og forskning på det enkelte institut blev udfordret ved en samtidig øget centralisering og mere 'silopbygget' organisation for hele fakultetet.

At overgå til fakultetsbiblioteket betød imidlertid, at man fra at være typisk én til to fagfæller med mange driftstunge opgaver i de små enheder, nu med stordriftsfordele blev aflastet og indgik i samarbejde på fakultetsbibliotek, i KB/KUB-regi, og, som jeg, stadig tilknyttet et institut.

Helt nye muligheder åbnede sig for os institutbibliotekarer – nu som informationspecialister ved universitetsbiblioteket – for at udforske og gå nye veje som formidlere og undervisere.

Hvor der på Det Samfundsvidenskabelige Fakultetsbibliotek var bogsamlinger i hele underetagen, da jeg startede der, overtog fleksible studiemiljøer, efterhånden som bøgerne blev flyttet til KB's magasiner, og der var kamp om studiepladser. Imidlertid viser et markant fald i besøgstallet på fakultetsbiblioteket siden lukninger under Coronatiden, at der er ændringer i studievaner og brug af biblioteket. Og med en ændret arbejdskultur står kontorer også ofte tomme. Nye tider – andre behov.

Med udsigten til endnu en centralisering ved flytning af Det Samfundsvidenskabelige Fakultet til Søndre Campus valgte jeg, at det var tid for mig at stoppe på SAME.

Min sidste rejse som bibliotekar

Min far havde en uopfyldt drøm om en rejse til Grønland. Det tilskyndede mig til de sidste fem år som efterløner/pensionist at rejse til Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, og

hjælpe universitetsbibliotekaren med søgekursus for studerende ved studiestart.

Universitetet Ilisimatusarfik, der ligger på Ilimmarfik Campus i Nuuk, er nok det førende universitet i Arktis inden for forskning og undervisning med omkring 600 studerende, foreløbig 11 bachelor- og fem kandidatuddannelser samt ph.d.-uddannelser. Universitetsbiblioteket er integreret med Groenlandica, Grønlands Nationalbibliotek og Arkiv, som ét stort bibliotek med fælles studiefaciliteter og attraktive studiepladser, plads til ro og fordy-

↑ Ilisimatusarfik
Universitet i Nuuk
i Grønland, hvor Jette
Spøer i fem år hjalp til
med søgekursus for stu-
derende ved studiestart.
Privatfoto

belse, grupperum og loungeområder med udstillinger og kunst på væggene.

For mig er det på mange måder et genkendeligt biblioteks- og studiemiljø, hvor jeg kan bruge af mine 13 års erfaringer fra undervisning af studerende ved KU. Med litteratursøgningskursus for samtlige studieretninger giver vi oplæg, som er generelle søgekursus, og som samtidig lægger sig op ad deres fag. Men med AI som researchværktøj står vi igen med nye udfordringer som kritisk evaluering og dokumentation for AI-genereret output. I et tilbageblik på mine mange år som bibliotekar er det indlysende, hvor kolossale forandringer nye teknologier giver vores fag. It-udviklingen fører os hele tiden nye steder hen, først med bekymring måske og siden tilvænning til nye arbejdsformer.

Når jeg tænker tilbage på min fantastiske tid som bibliotekar, står det mig klart, hvordan min løbebane har ført mig steder hen, som jeg aldrig havde troet mulige. Tak til alle jer, som jeg har fulgtes med på vejen.